

Konference evropských tanečních historiků v Praze

5. a 6. listopadu 2016

Petra Dotlačilová

Michaela Bartlová a Václav Krajc, členové tanečního souboru Hartig Ensemble – Tance a balety třech staletí.

Na půdě katedry tance HAMU se po devíti letech vrátila Asociace evropských tanečních historiků (European Association of Dance Historians – EADH) se svou výroční konferencí – naposledy sem mezinárodní komunita zavítala v roce 2007, kdy se příspěvky týkaly námětu *Dona Juana* v tanečních dílech. Letošní konference představila *Komické, dramatické a historické žánry v tanečním repertoáru 18. a 19. století*, což je problematika v tanečním výzkumu stále aktuální a dostatečně neprobádaná. Složení přednášejících a návštěvníků bylo velice pestré, své zástupce zde měla Francie, Velká Británie, Itálie, Polsko, Německo, Rakousko, Švýcarsko i Česká republika, jedna badatelka přijela až z USA. Role hostitelky a organizátorky se opět ujala profesorka taneční vědy **Helena Kazárová** za pomoci doktorandů a studentů katedry tance HAMU. V pátek 4. listopadu 2016 večer se účastníci konference setkali v Klubu HAMU na neformálním přípitku, který stylově obohatilo vystoupení tanečnicku Hartig Ensemble, který sídlí na katedře tance HAMU a je složen ze současných studentů a absolventů. Předvedli tři barokní tance (*sarabande*, *menuet* a *gigue*) v nastudování a rekonstrukci své umělecké vedoucí prof. Kazárové.

Vlastní konference začala v sobotu pásmem věnovaným francouzskému choreografovi 18. století Jeanu-Georgesovi Noverrovi, jehož tvorba pokrývala velké množství rozličných žánrů. Doktorandka ze Sorbonny **Béatrice Pfisterová** uvedla posluchače do teoretických implikací Noverra a také jeho rivala Angioliniho, na základě nichž si vybírali náměty pro své balety. Další Francouzka **Marie Helene Delavaud-Rouxová** se jako specialista na antickou kulturu zabývala těmi Noverrovými balety, které byly inspirovány antikou. Především přiblížila dosavadní znalosti o antickém divadle, a jaké zdroje pro studium antiky mohl Noverre ve své době využít. V rámci tohoto bloku přednesla příspěvek o vztahu tanečního žánru a kostýmu v Noverrových baletech i absolventka doktorského programu taneční vědy na katedře tance HAMU **Petra Dotlačilová**, která se opřela o své dlouholeté výzkumy pramenů v různých evropských městech.

S rakouským muzikologem **Michaelem Malkiewiczem** se účastníci přenesli do německých měst Mannheimu a Kasselu, kde mezi lety cca 1760–1788 pracoval jako baletní mistr a choreograf Étienne Lauchery, jehož dílo a působení je ve srovnání s Noverrem téměř neprobádáno. Ve svém příspěvku prokázal, jak silně se Lauchery Noverrovými balety, které sklízely úspěch v nedalekém Stuttgartu, inspiroval. Tvořil v reformovaném žánru *ballet en action*, ale podle Malkiewiczze se v jeho baletech (vytvořil jich přes 100) dají vyzorovat již náznaky preromantismu.

Polská doktorandka **Alexandra Kajdanska** nás pro změnu seznámila se situací

na královském dvoře ve Varšavě ve zhruba stejném období. Vládl zde uměnímilovný Stanislav August Poniatowski, jehož zahraniční politika byla velmi neúspěšná a *de facto* vedla k rozpadu Polska, byť kulturní život v době jeho vlády jen kvetl. Založil Velké divadlo a nechal zde uvádět mimo jiné i opery a balety s národní až nacionalistickou tematikou. Prezentace badatelky Kajdanské též obsahovala mnoho zajímavého ikonografického materiálu, především unikátní obrazy z monumentálních venkovních divadelních produkcí.

Vedoucí tanečního oddělení na Univerzitě v Georgii (USA) **Lisa Fusillová** pojala svou interpretaci tématu konference poněkud odlišně. Jako bývalá asistentka Léonida Massina zná velice detailně choreografickou tvorbu tohoto ruského génia, proto i pro svou prezentaci zde zvolila jeho dílo. Jednalo se o *Les Femmes de Bonne Humeur*, balet na hudbu Domenica Scarlattioho a na námět Goldoniho komedie; Massinova inspirace 18. stoletím, jeho módou, tancem a gestem byla tedy hlavním tématem tohoto zajímavého příspěvku.

Druhou českou zástupkyní na této konferenci se stala doktorandka taneční vědy na HAMU **Zuzana Rafajová**, zabývající se romantickými baletními tituly a jejich dochovanou dokumentací, včetně choreografických zápisů. Ve svém příspěvku „Proč je Albert z *Giselle* skutečným romantickým hrdinou?“ nám přiblížila různé verze údajů o scénické akci v libretu a dalších dobových pramenech baletu *Giselle* Ch. A. Adama a prostřednictvím jejich analýzy poukázala na vývoj interpretace charakterů jednotlivých postav od prvního uvedení v roce

Účastníci konference v prostorách taneční katedry HAMU

1841 v Paříži přes „kanonické“ ruské (sovětské) inscenace do dnešních inscenačních zvyklostí.

Známa italská historička tance **Flavia Pappacenová**, která vyučuje na Accademia Nazionale di Danza v Říme a také na římské univerzitě La Sapienza, se ve svém příspěvku zaměřila na balety z poloviny 18. století, jejichž mytologické náměty byly přizpůsobovány politickým potřebám a veřejnému vkusu. Jednalo se například o balet F. Salomonioho *L'arrivo di Ulisse nell'isola di Circe* (Řím, 1758) nebo *Gli orti esperidi* O. Viganu (Neapol, 1769), v nichž se objevovaly metaforické narážky na „dobrého krále“ či na etická pravidla dobové společnosti.

„Italské okénko“ pokračovalo i druhý den dopoledne, kdy prezentovaly svůj výzkum

doktorandky z Říma – **Nika Tomasevicová** a **Annamaria Coreová**. Tomasevicová se zaměřila na koloniální tematiku a exotismus, který se stále více a více prosazoval v baletech druhé poloviny 18. století. Již Algarotti ve svém spise o opeře z roku 1750 doporučoval tvůrcům pojednávat exotická témata, která podle něj dodávala představení na spektakulárnosti. Mezi takové balety patřily například Noverrův *Belton et Éliza* (1774) a Angioliniho *Alzira o gli Americani* (1781). Annamaria Coreová pro změnu představila Shakespearovskou tematiku, která se objevovala v italských baletech na konci 18. a začátku 19. století. Nejpoblárnější zde byly jeho tragédie *Romeo a Julie*, *Hamlet* a *Macbeth*, které ovšem často poněkud překvapivě končily „happy endem“ (kdy si

například Romeo vzal falešný jed), což lépe vyhovovalo vkusu tehdejšího publika.

Druhou dopolední sekci přednášek zahájil současný předseda EADH, brazilsko-portugalský cembalista a barokní tanečník **Ricardo Barros**. Jeho energická prezentace s názvem „Apollon: sklíčený hrdina nebo sužovaný bůh?“ sledovala různé interpretace této postavy naskrz barokním repertoárem, a to jak v libretu, tak v hudební a taneční partituře. Jeho muzikologická expertiza se velice dobře snoubí s jeho praktickou zkušeností tanečníka, který je zvyklý číst Beauchamp-Feuilletovu notaci, což jeho analýze dodalo výjimečnou hloubku. Proměny charakteru Apollona vyzoroval v jeho hudební charakteristice, textu i v samotné choreografii jeho výstupů.

V období baroka a u Lullyho hudby jsme setrvali i během následujícího společného příspěvku choreografky **Christine Bayle** a specialistky na indické tance **Tiziany Leucci**, který se zabýval dvorským baletem *Triomphe de l'Amour*. Tento balet byl vytvořen roku 1681 a jedním z jeho propagandistických poselství byla oslava založení Francouzské obchodní společnosti pro východní Indii. Tiziana Leucci nás uvedla do politického kontextu tohoto období a poté pomocí analýzy libreta definovala, jak se Amor stal metaforou pro Francii, která si konečně získala Indii. Zajímavé bylo rovněž její srovnání ikonografie skutečných indických chrámových tanečnic a kostýmních návrhů Jeana Béraina pro zmíněné představení, kde určila jisté symboly odkazující k „indickému charakteru“ tak, jak byl vnímán v 17. století. Christine Bayle poté přiblížila strukturu baletu a osobnosti, které v něm vystoupily.

Petra Dotlačilová a Bill Tuck

Konferenci uzavřeli v neděli odpoledne dva praktické workshopy, během nichž si mohli účastníci vyzkoušet tanec 18. století různých žánrů na vlastní kůži. Christine Bayle navázala na svou teoretickou přednášku a vybrala si tanec G. L. Pécoura „La Bourrée Dauphine“ na hudbu ze zmíněného baletu *Triomphe de l'Amour*, zaznamenaný v Beauchamp-Feuilletově notaci. Další francouzští tanečníci, **Irène Feste** a **Pierre-François Dollé** ze skupiny *Fantaisies Baroques*, nabídli své interpretace komických a burleskních *entrées* z barokního charakterního repertoáru (například tanec Harlekýna, námořníka nebo Turka), které si s nimi pak mohli účastníci také zatančit.

Pokud jde o teoretickou část konference, velmi vítaným a ve výsledku přínosným se jevílo rozhodnutí poskytnout každému přednášejícímu 35 minut namísto obvyklých dvaceti nebo třiceti minut. O něco delší čas poskytl klidnější tempo příspěvků a také dostatek času na diskusi, i když někteří mluvčí i tento velkorysý časový limit silně překročili; byla to ovšem spíše výjimka než pravidlo.

Na závěr nelze nezmínit, že přestože se akce konala v Praze přímo v prostorách HAMU, účastníků z řad studentů tanečního umění i pedagogů bylo poskrovnu. Ti, kteří dali přednost jinému programu, přišli o unikátní příležitost – seznámit se nejen se zahraničními badateli, ale především se současnými otázkami a výzkumem na poli taneční historie v jiných zemích, což je nejen zajímavé, ale i velice inspirativní a důležité.